

Saksprotokoll saksnr. 11/2019 i Formannskapet - 31.01.2019

Behandling

Ordfører Frank M. Ingilæ (AP) fremmet Alternativ til innstillingen som vedtak i saken med følgende tillegg (i kursiv):

*Det skal ikke skal være et krav om punktfeste når det gjelder gammer i i utmark i Tana.
+ art 23 side 140.*

Tana kommune anerkjenner at brukerne av gamma sørøst for Urraalás under g/bnr. 13/1, har rett til å ha en gamle stående i området. På bakgrunn av dette gir Tana kommune dispensasjon til eksisterende byggverk med hjemmel i plan- og bygningslovens § 19-2.

Tana kommune utsetter realitetsbehandlingen av om det skal tildeles punktfeste for byggverket, til det er klarlagt om finnmarkskommisjonen vil tilkjenne lokalbefolkningen i Tana en rett til å gammer i sine høstingsområder, og at denne gammeretten følger lokal sedvane. Ut fra lokal sedvane er ikke gammene omsettelige, og eierne må bo i nærområdet til gammeplassen.

Følgende forespørsel sendes finnmarkskommisjonen:

Tana kommune har i lengre tid arbeidet med spørsmål om gammebygging i utmark, uten at en har funnet en endelig løsning. Spørsmålet har stor betydning for innbyggerne i kommunen. Tana kommune vurderer derfor å melde en sak *om kollektiv rett til å ha gammer i sine høstingsområder for innbyggerne i Tana*, til finnmarkskommisjonen. Kommunen har forsøkt å skriftliggjøre gammetradisjonen og legge den til grunn for saksbehandling i gammesaker i kommunen. Utfordringen med denne tradisjonen, er at den bryter med prinsippene om eksklusiv og arvelig eiendomsrett, og derfor ikke godtas av verken Finnmarkseiendommen eller regionale myndigheter som grunnlag for behandling etter plan- og bygningsloven.

På bakgrunn av dette ber Tana kommune om en vurdering fra kommisjonen, om dette er en sak kommisjonen mener bør behandles av dem. Tana kommune legger følgende forståelse av den lokale gammetradisjonen til grunn:

Gammetradisjonen i Tana kommune

Gammebygging er en samisk tradisjon. I hele det samiske bosettingsområdet har gammebygging i forbindelse med utnytting av utmarksressurser vært utbredt. Det har vært oppfattet som en rett man har, og tradisjonelt ikke ba om tillatelse til. Tana kommune mener at samene som urfolk, har en kollektiv rett til å videreføre og utvikle gammetradisjonen, jf. ILO-konvensjon 169 artikkel 5, 8, 14 og 15, og Norges grunnlov § 108. I dag er gammetradisjonen en integrert del av den felles kulturen i kommunen, uavhengig av etnisk bakgrunn. Tana kommune mener derfor innbyggerne i Tana har en kollektiv rett til å ha gammer i sine høstingsområder. Denne retten må samtidig ivareta viktige, allmenne hensyn som f.eks. kulturminner, naturmangfold, friluftsliv og reindriftsnæringen.

Følgende punkter oppsummerer gammetradisjonen i Tana i dag:

Gammeretten

- Gammer kan bygges av de som bor i nærområdet og benytter det aktuelle området til utmarkshøsting, så fremt det ikke er i konflikt med eksisterende bruk av området.

- En gamme er ikke et omsettelig objekt og kan ikke selges.
- En gamme kan overdras fra en person til andre, dersom den/ de andre benytter det aktuelle området til utmarkshøsting.
- Gammer kan ikke bygges av, eller overdras til, personer som ikke bor i bygda/ lokalmiljøet, eller som ikke har benyttet det aktuelle området over tid.
- Dersom en gammeeier flytter ut av kommunen og ikke lenger kan opprettholde områdetilhørigheten, faller retten til å ha gamme bort. Gammeretten må da overføres til andre i bygda/lokalmiljøet, eller gamma går tilbake til naturen.
- På grunn av endret mobilitet i samfunnet, må begrepene “bor i nærområdet” og “bygda/lokalmiljøet», i dag forstås som en avstand på opptil 60 km fra bopel til gammeplass.

Regler for gammebygging

1. Gamme i utmark er et byggverk som er oppført direkte på bakken av stedeagne materialer. Med stedeagne materialer menes materialer tilsvarende de som er på stedet. Det innebærer at gamma skal være oppført av materialer som ved forfall tilbakeføres til naturen, med unntak av noen få materialer som er angitt tillatt. Det innebærer at det skal nyttes bjørk, torv og stein. Det kan ikke nyttes trykkimpregnerte materialer og sementbaserte produkter.
2. Gamma skal ivareta hensynet til å videreføre lokale byggetradisjoner. Det innebærer at materialbruken og byggemåten skal ivareta gammel byggeskikk for oppføring av gammer.
3. Gamma skal innvendig målt ikke ha større total grunnflate enn 12 m² . Største høyde utvendig skal ikke overstige 3 m.
4. Gamma skal være fullstendig torvkledd utvendig. Det innebærer at byggverket skal ha skrånende vegger minst i forholdet 1:10 med liggende torv.
5. Det er tillatt å nytte grunnmurplast eller tilsvarende fuktspærre mellom treverk og torv.
6. Det er tillatt å ha totalt inntil 2 m² vindusflate i gamma. Hvert vindu skal ikke overstige 1 m²
7. Det er tillatt å bygge tregulv innvendig på bjelkelag over bakken.
8. Det er tillatt å montere ovn i henhold til gjeldende brannforskrifter
9. Det er tillatt å benytte ubehandlet trepanel innvendig på veggen
10. Gamma og byggingen av den skal ivareta hensynet til å bevare naturen.
11. Det er tillat å bygge utedo i tilknytning til gamma. Denne skal ikke ha større innvendig grunnflate enn 2 m². Største høyde utvendig skal ikke overstige 2,5 m.
12. Gamma skal ikke være låst. Det innebærer at gamma skal være tilgjengelig for alle som ferdes i naturen. Gammebyggers fortrinnsrett til opphold opprettholdes og videreføres.

13. Enhver gamle i utmark må være godkjent av grunneier og bygningsmyndigheten i kommunen. Før eventuell tillatelse til bygging av gamle gis, skal bygningsmyndigheten innhente uttalelse fra bygdelag, eller annet representativt organ for brukerne av området hvor gamma søkes oppført.

14. Vedlikehold og restaurering:

En gamle som har erklæring, dvs. er godkjent av grunneier og plan- og bygningsmyndigheten i kommunen, kan vedlikeholdes i tråd med punktene 1 – 10 ovenfor. Større utvendige arbeider og riving med gjenoppbygging, er søknadspliktige tiltak, jf. pbl § 20-2. Det må derfor sendes skriftlig søknad til plan- og bygningsmyndigheten i kommunen, og en må få tillatelse, før arbeidene kan starte. Bygging og vedlikehold av gammer er tiltak som kan forestås av tiltakshaver, jf. pbl § 20-4 punkt e).

Votering

Vedtatt med 4 mot 1 stemme.

Vedtak

Tana kommune anerkjenner at brukerne av gamma sørøst for Urraalás under g/bnr. 13/1, har rett til å ha en gamle stående i området. På bakgrunn av dette gir Tana kommune dispensasjon til eksisterende byggverk med hjemmel i plan- og bygningslovens § 19-2.

Tana kommune utsetter realitetsbehandlingen av om det skal tildeles punktfeste for byggverket, til det er klarlagt om finnmarkskommisjonen vil tilkjenne lokalbefolkningen i Tana en rett til å gammer i sine høstingsområder, og at denne gammeretten følger lokal sedvane. Ut fra lokal sedvane er ikke gammene omsettelige, og eierne må bo i nærområdet til gammeplassen.

Følgende forespørsel sendes finnmarkskommisjonen:

Tana kommune har i lengre tid arbeidet med spørsmål om gamlebygging i utmark, uten at en har funnet en endelig løsning. Spørsmålet har stor betydning for innbyggerne i kommunen. Tana kommune vurderer derfor å melde en sak *om kollektiv rett til å ha gammer i sine høstingsområder for innbyggerne i Tana*, til finnmarkskommisjonen. Kommunen har forsøkt å skriftliggjøre gammetradisjonen og legge den til grunn for saksbehandling i gammesaker i kommunen. Utfordringen med denne tradisjonen, er at den bryter med prinsippene om eksklusiv og arvelig eiendomsrett, og derfor ikke godtas av verken Finnmarkseiendommen eller regionale myndigheter som grunnlag for behandling etter plan- og bygningsloven.

Det skal ikke skal være et krav om punktfeste når det gjelder gammer i utmark i Tana.
+ art 23 side 140.

På bakgrunn av dette ber Tana kommune om en vurdering fra kommisjonen, om dette er en sak kommisjonen mener bør behandles av dem. Tana kommune legger følgende forståelse av den lokale gammetradisjonen til grunn:

Gammetradisjonen i Tana kommune

Gammebygging er en samisk tradisjon. I hele det samiske bosettingsområdet har gammebygging i forbindelse med utnytting av utmarksressurser vært utbredt. Det har vært oppfattet som en rett man har, og tradisjonelt ikke ba om tillatelse til. Tana kommune mener at samene som urfolk, har en kollektiv rett til å videreføre og utvikle gammetradisjonen, jf. ILO-konvensjon 169 artikkel 5, 8, 14 og 15 og 23 og Norges grunnlov § 108. I dag er gammetradisjonen en integrert del av den felles kulturen i kommunen, uavhengig av etnisk bakgrunn. Tana kommune mener derfor innbyggerne i Tana har en kollektiv rett til å ha gammer i sine høstingsområder. Denne retten må samtidig ivareta viktige, allmenne hensyn som f.eks. kulturminner, naturmangfold, friluftsliv og reindriftsnæringen.

Følgende punkter oppsummerer gammetradisjonen i Tana i dag:

Gammeretten

- Gammer kan bygges av de som bor i nærområdet og benytter det aktuelle området til utmarkshøsting, så fremt det ikke er i konflikt med eksisterende bruk av området.
- En gamme er ikke et omsettelig objekt og kan ikke selges.
- Det skal ikke være et krav om punkt feste, når det gjelder gammer i utmark i Tana.
- En gamme kan overdras fra en person til andre, dersom den/ de andre benytter det aktuelle området til utmarkshøsting.
- Gammer kan ikke bygges av, eller overdras til, personer som ikke bor i bygda/ lokalmiljøet, eller som ikke har benyttet det aktuelle området over tid.
- Dersom en gammeeier flytter ut av kommunen og ikke lenger kan opprettholde områdetilhørigheten, faller retten til å ha gamme bort. Gammeretten må da overføres til andre i bygda/lokal miljøet, eller gamma går tilbake til naturen.
- På grunn av endret mobilitet i samfunnet, må begrepene “bor i nærområdet” og “bygda/lokal miljøet», i dag forstås som en avstand på opptil 60 km fra bopel til gammeplass.

Regler for gammebygging

1. Gamme i utmark er et byggverk som er oppført direkte på bakken av stedeagne materialer. Med stedeagne materialer menes materialer tilsvarende de som er på stedet. Det innebærer at gamma skal være oppført av materialer som ved forfall tilbakeføres til naturen, med unntak av noen få materialer som er angitt tillatt. Det innebærer at det skal nyttes bjørk, torv og stein. Det kan ikke nyttes trykkimpregnerte materialer og sementbaserte produkter.

Gamme i utmark er et byggverk som er oppført direkte på bakken av stedeagne materialer. Med stedeagne materialer menes materialer tilsvarende de som er på stedet. Det innebærer at gamma skal være oppført av materialer som ved forfall tilbakeføres til naturen, med unntak av noen få materialer som er angitt tillatt. Det innebærer at det skal nyttes bjørk, torv og stein. Det kan ikke nyttes trykkimpregnerte materialer og sementbaserte produkter.

2. Gamma skal ivareta hensynet til å videreføre lokale byggetradisjoner. Det innebærer at materialbruken og byggemåten skal ivareta gammel byggeskikk for oppføring av gammer.

3. Gamma skal innvendig målt ikke ha større total grunnflate enn 12 m² . Største høyde utvendig skal ikke overstige 3 m.

4. Gamma skal være fullstendig torvkledd utvendig. Det innebærer at byggverket skal ha

skrånende vegger minst i forholdet 1:10 med liggende torv.

5. Det er tillatt å nytte grunnmurplast eller tilsvarende fuktsperre mellom treverk og torv.

6. Det er tillatt å ha totalt inntil 2 m² vindusflate i gamma. Hvert vindu skal ikke overstige 1 m²

7. Det er tillatt å bygge tregulv innvendig på bjelkelag over bakken.

8. Det er tillatt å montere ovn i henhold til gjeldende brannforskrifter

9. Det er tillatt å benytte ubehandlet trepanel innvendig på veggen

10. Gamma og byggingen av den skal ivareta hensynet til å bevare naturen.

11. Det er tillatt å bygge utedo i tilknytning til gamma. Denne skal ikke ha større innvendig grunnflate enn 2 m². Største høyde utvendig skal ikke overstige 2,5 m.

12. Gamma skal ikke være låst. Det innebærer at gamma skal være tilgjengelig for alle som ferdes i naturen. Gammebyggers fortrinnsrett til opphold opprettholdes og videreføres.

13. Enhver gamme i utmark må være godkjent av grunneier og bygningsmyndigheten i kommunen. Før eventuell tillatelse til bygging av gamme gis, skal bygningsmyndigheten innhente uttalelse fra bygdelag, eller annet representativt organ for brukerne av området hvor gamma søkes oppført.

14. Vedlikehold og restaurering:

En gamme som har erklæring, dvs. er godkjent av grunneier og plan- og bygningsmyndigheten i kommunen, kan vedlikeholdes i tråd med punktene 1 – 10 ovenfor. Større utvendige arbeider og riving med gjenoppbygging, er søknadspliktige tiltak, jf. pbl § 20-2. Det må derfor sendes skriftlig søknad til plan- og bygningsmyndigheten i kommunen, og en må få tillatelse, før arbeidene kan starte. Bygging og vedlikehold av gammer er tiltak som kan forestås av tiltakshaver, jf. pbl § 20-4 punkt e).